

Vergaderjaar 2020–2021

32 847

Integrale visie op de woningmarkt

Nr. 746

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 7 mei 2021

Zoals toegezegd tijdens het Commissiedebat Klimaatakkoord Gebouwde omgeving van 22 april 2021 ga ik in deze brief in op vragen van het lid Koerhuis (VVD) over de derde ronde proeftuinen en van het lid Jansen (FvD) over de middelen van het programma aardgasvrije wijken (PAW).

Zoals aangegeven in de voortgangsrapportage van het PAW aan de Tweede Kamer¹, zal ik in de derde ronde proeftuinen meer nadruk leggen op stapsgewijze oplossingen met een groot CO₂-besparingspotentieel. Met stapsgewijs bedoel ik een gefaseerde aanpak waarbij eerst de gebouwen gereed worden gemaakt voor aansluiting op een duurzame warmtebron door middel van goede woningisolatie, al of niet in combinatie met een hybride warmtepomp. Ik vind het hierbij van belang dat het eindbeeld (het aardgasvrije alternatief) bekend is en de wijkenaanpak centraal blijft staan bij de selectie van proeftuinen. Ik zal voor de derde ronde uitsluitend proeftuinen selecteren waarbij woningisolatie onderdeel is van de aanpak. De mate van isolatie moet gericht zijn op het bereiken van de Standaard voor woningisolatie.

De heer Koerhuis heeft aangegeven dat hij antwoord wil op een aantal vragen voordat de derde ronde proeftuinen aardgasvrije wijken van start gaat. Hij vraagt of per project toegelicht kan worden hoeveel de verwachte kosten zijn (voor het Rijk, de gemeente en de bewoners) en hoeveel de verwachte CO₂-besparing is. Verder heeft hij vragen over de betaalbaarheid voor de bewoners en wil hij inzicht of de projecten haalbaar zijn, «rondrekenen» en een einddatum hebben.

Ik onderschrijf het belang van al deze elementen ten volle en ik vraag hier gericht naar uit in de derde ronde proeftuinen. Om zo volledig mogelijk te zijn en inzicht te geven in de exacte wijze van de invulling van haalbaarheid, betaalbaarheid en CO₂-reductie, heb ik de complete concept

¹ Kamerstuk 32 847, nr. 739.

uitvraag van de derde ronde bijgevoegd bij deze brief². Dit document heb ik samen met de interbestuurlijke partners van het Programma Aardgasvrije Wijken opgesteld³. Deze concept uitvraag zal naar alle gemeenten worden gestuurd met een brief waarin de hoofdpunten en accenten zijn verwoord.

Hieronder geef ik een nadere toelichting.

Betaalbaarheid en verwachte kosten

Betaalbaarheid is een essentieel uitgangspunt. De rijksbijdrage wordt ingezet voor de financiering van de meerkosten bij de uitvoering van het project ten opzichte van het voortzetten van de huidige situatie en betreft het gedeelte van de investeringen dat niet afgedekt kan worden uit de exploitatie (ook wel de «onrendabele top» genoemd). Met de rijksbijdrage wordt geborgd dat de aanpakken «rondrekenen» en dat gemeenten vol kunnen inzetten op een betaalbaar aanbod aan de bewoners.

Onder hoofdstuk 4 in de bijgevoegde concept-uitvraag «Financiële onderbouwing en businesscase» vraag ik uitgebreid naar de kosten en de wijze van financiering. Ik vraag onder andere naar businesscases per belanghebbende en in 4.9 vraag ik specifiek naar de wijze waarop invulling gegeven wordt aan het streven naar betaalbaarheid voor alle bewoners, zoals huurders en woningeigenaren.

De kwaliteit van de businesscases en de betaalbaarheid van het aanbod wegen zwaar mee in de te maken selectie proeftuinen.

Uitvoeringsgereedheid en haalbaarheid

Uitvoeringsgereedheid is in de derde ronde een zwaar selectie criterium en is een belangrijke indicatie van de haalbaarheid van de proeftuinen. Met uitvoeringsgereedheid bedoel ik de mate waarin het aannemelijk is dat, op basis van de in de aanvraag geleverde informatie, de aanpak⁴ direct na selectie van start kan gaan én in 2030 is afgerond.

De einddatum van elke proeftuin ligt dus uiterlijk op 2030. Hier wordt ook op getoetst, onder andere aan de hand van de aangeleverde plannings. Ik heb specifiek de elementen benoemd waarop uitvoeringsgereedheid getoetst zal worden (zie pagina 4 van de bijgevoegde concept uitvraag).

Verwachte CO₂-reductie

In deze derde ronde proeftuinen is de mate van energiebesparing, energie-efficiëntie en CO₂-reductie eveneens een selectie criterium. Bij het beoordelen van de aanvraag wordt gekeken naar het CO₂-besparingspotentieel in 2030. Bij vraag 3.3 in de uitvraag vraag ik gericht naar de energiebesparende maatregelen. Isolatie, gericht op het bereiken van de Standaard voor woningisolatie, moet deze ronde onderdeel uitmaken van de aanpak.

De CO₂-reductie wordt deels gerealiseerd door maatregelen binnen de gekozen warmteoplossing in de wijk en deels door verduurzaming van de bronnen buiten de wijk – waaronder de landelijke elektriciteitsmix en bijvoorbeeld de bijmenging van groen gas. Omdat de verduurzaming van

² Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

³ Het interbestuurlijke PAW is een samenwerking van de Ministeries van BZK en EZK, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, het Interprovinciaal Overleg en de Unie van Waterschappen.

⁴ Met de aanpak wordt bedoeld: alle activiteiten die in het kader van de proeftuin aardgasvrij plaatsvinden en die erop gericht zijn om ofwel de wijk voor 2030 aardgasvrij te maken ofwel de gebouwen in de wijk en het warmtesysteem zo in te richten dat op middellange termijn overgegaan kan worden op aardgasvrij.

landelijke bronnen buiten de invloedssfeer van de proeftuinen ligt, zal de focus liggen op de energiebesparing en energie-efficiëntie binnen de wijk. Om de ingediende aanvragen op een gelijke manier te kunnen beoordelen, wordt de energiebesparing en energie-efficiëntie van het wijksysteem in detail uitgevraagd en wordt de CO₂-uitstoot op basis hiervan door RVO ingeschat. Hiertoe ontwikkel ik een kader voor de vertaling van de te nemen energiebesparende maatregelen en de benodigde input van (duurzame) energiedragers voor het verwarmingsstelsel naar CO₂-uitstoot. Dit kader maak ik vóór de definitieve uitvraag openbaar.

Bewonerstevredenheid

Mede op basis van de motie van het lid Beckerman over bewonerstevredenheid⁵, is het PAW gestart met onderzoek naar bewonerstevredenheid binnen de proeftuinen. De resultaten worden voor de zomer van 2021 aan de Tweede Kamer gestuurd, zoals eerder meegedeeld in de brief van 13 april 2021⁶.

Tevens is in het Commissiedebat aan de orde gekomen dat het wenselijk is dat gemeenten deze resultaten betrekken in hun aanvraag. Ik heb in het debat toegezegd dat ik de uitkomst van het lopende onderzoek naar de bewonerstevredenheid naar alle gemeenten zal sturen, zodra dit gereed is. Ik zal gemeenten vragen om kennis te nemen van de uitkomst en deze ook te benutten in een eventuele aanvraag voor een proeftuin.

Voor de huidige proeftuinen geldt dat ik de bewonerstevredenheid van alle proeftuinen systematisch wil blijven volgen, als onderdeel van een zorgvuldig proces richting bewoners. En in de selectie van proeftuinen in de derde ronde wordt stevig getoetst op bewonersbetrokkenheid en draagvlak (zie paragraaf 6 van de concept uitvraag).

Vervolgproces derde ronde proeftuinen

Na afronding van het debat met uw Kamer ben ik voornemens om de uitvraag middels een begeleidende brief aan alle colleges van B&W te verzenden. Als deze planning gevolgd kan worden, kunnen gemeenten per 1 juni 2021 een aanvraag indienen voor een proeftuin aardgasvrije wijken, met de focus zoals eerder ook in deze brief toegelicht.

De uiterlijke indieningsdatum voor de aanvragen zal liggen op 1 november 2021. De selectie van de proeftuinen zal dan begin 2022 kunnen plaatsvinden.

Na de selectie van de proeftuinen zal ik uw Kamer informeren over de geselecteerde gemeenten. Ook zal ik de geselecteerde aanvragen, inclusief documenten zoals de businesscases en de motiveringen van de selectie van deze proeftuinen, zoals opgesteld door de Adviescommissie aardgasvrije wijken, aan uw Kamer doen toekomen. De aanvragen zal ik openbaar maken onder de Wet openbaarheid van bestuur.

Middelen van het Programma Aardgasvrij Wijken

In het kader van het Klimaatakkoord (Kamerstuk 32 813, nr. 193) is afgesproken om, in de periode 2018–2028, in totaal 435 miljoen euro vanuit de Klimaatveloppe beschikbaar te stellen voor het PAW, met name gericht op het uitvoeren van proeftuinen en een kennis- en leerprogramma. Hiervan is 425,3 miljoen inmiddels verplicht dan wel gealloceerd.

⁵ Kamerstuk 32 813, nr. 471.

⁶ Kamerstuk 32 847, nr. 739.

In 2018–2019 is 120 miljoen euro uitgegeven aan een eerste ronde met 27 proeftuinen⁷ en in 2020 100 miljoen euro aan een tweede ronde met 19 proeftuinen. In 2021–2022 volgt nog een derde en laatste ronde proeftuinen met een budget van maximaal 50 miljoen euro. Hiermee is het totale budget voor de proeftuinen circa 270 miljoen euro. Uitkering van de middelen vindt plaats via het Gemeentefonds via een decentralisatie-uitkering (eerste ronde) of een specifieke uitkering (tweede en derde ronde).

De middelen voor de proeftuinen worden grotendeels besteed aan het afdekken van de onrendabele top in de proeftuinen, zodat bewoners een betaalbaar aanbod kunnen krijgen. Deze middelen gaan dus in hoofdzaak naar het aardgasvrij maken, isolatie en andere CO₂-reducerende maatregelen in woningen en andere gebouwen.

Binnen de proeftuinen van het PAW zullen tot 2030 zo'n 50.000 woningen worden verduurzaamd (aardgasvrij of aardgasvrij-ready). Dit betekent bij een bijdrage van 270 miljoen voor de proeftuinen een gemiddelde rijksbijdrage van circa 5.400 euro per woning.

Daarnaast zijn er programmamiddelen gereserveerd ten behoeve van het kennis- en leerprogramma, programmaondersteuning en uitvoeringskosten van gemiddeld 5 miljoen euro per jaar (2018–2028), in totaal 55 miljoen euro.

Voorts in 2020 is 50 miljoen euro van het totale budget van 435 vrijgemaakt voor maatregelen in het kader van Urgenda, 25 miljoen euro voor de verduurzaming en ontzorging van maatschappelijk vastgoed en 25 miljoen euro voor compensatie van particulieren in de aan- en afsluitkosten bij de overstap naar aardgasvrije koopwoningen.

Voor het overige zijn er middelen gereserveerd voor een drietal specifieke gebieden voor het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving:

- 18 miljoen euro in het kader van de Regio Deal Rotterdam-Zuid⁸ om de energietransitie in kwetsbare wijken op Rotterdam-Zuid een impuls te geven, als onderdeel van het Nationaal Programma Rotterdam-Zuid;
- 18,3 miljoen euro ten behoeve van het aardbevingsgebied in Groningen om vier extra proeftuinwijken op te nemen⁹ en 10 miljoen euro als bijdrage voor de bekostiging van batch 1588;
- 4 miljoen euro voor een proeftuin in Vlissingen als bijdrage in het kader van het compensatiepakket Zeeland¹⁰.

Tot 2028 is van de 435 miljoen 9,7 miljoen euro nog gereserveerd voor onvoorziene kosten en aanvullende uitgaven.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
K.H. Ollongren

⁷ Aan de eerste ronde proeftuinen is in totaal 125,6 miljoen euro uitgegeven, waarvan 120 miljoen euro afkomstig is uit de Klimaatenvolpoe en 5,6 miljoen euro uit de BZK-begroting.

⁸ Kamerstuk 29 697, nr. 57.

⁹ Kamerstuk 33 529, nr. 830.

¹⁰ Kamerstuk 33 358, nr. 28.